

Dan vernih duš.

Spisala „Z.“

»Blagor mu, kdor se spočije,
V črni zemlji v Bogu spi,
Lepše solnce njemu sije,
Lepša zarja rumeni«.

rak se polagoma spušča na mirno tiho vas, veter jadikuje čez plan, meče zadnje liste raz orujavela drevesa in tožno vzdihla mej vrhovi resnih smrek.

Burja stoka nad vasjo, nad njo na griču pa se svetlikajo beli zidovi cerkve, ogromni in grozeči v negotovem svitu jesenskega večera. Zadaž na obnebu vspenjajo se temni oblaki v fantastičnih kopah in prepenjajo nebo s svojimi sivimi zastori.

A kaj miglja gori na griču krog cerkve!? Tu lučica, tam spet jedna ... dve ... pet, šest ... vse polno! In njih slabi, medli odsev pada na pozlačene križe, na priprosto izklesane spomenike in pojema nad zastarelim zidom vaškega pokopališča. Mej grobovi poklekajo posamične temne osebe in njih obrisi se v medlem svitu malih svečic negotovo rišejo iz tmine.

Zdajci se oglasijo zvonovi; v dolgih, zategnjenih, tožečih glasovih plove njihov odmev nad dolino in se izgublja v tajnem zdihu v gozdovih. In človeku se zdi, kakor da v polnem nasičenem glasu zvona sliši jek vzdihov umrlih in resne zvoke mrtvaških žalostink.

Dolí iz vasi stopajo goste gruče k cerkvi, nemo hite po potu in pobožno prestopajo prag Božje hiše.

Nemirno trepeče večna luč pred altarjem, v poševnih refleksih poigrava na tabernakeljnu in obseva mili obraz žalostne Matere Božje na oltarnej sliki. Nekaj sveč brli še po cerkvi in njih medli žarki bore se tajno s polutemo, ki napolnjuje cerkvene kote in jo zavija v svoja molčeča skrivnostna krila.

Sveto spoštovanje navdaja srca vernikov in vroče molitve jim puhte k Bogu. Na prižnici kleči duhovnik in moli rožnivenec. »Usmili se vernih duš v vicah«, razlega se glas po cerkvi in iz polutmine odmeva vsklik množice: »Bog, usmili se jih« in pobožno, iskreno in proseče nadaljujejo glasovi: »Sveta Marija, mati Božja ...«

Zunaj na pokopališču brle lučice, veter piha nad njimi, raznaša jek molitev, ki odmevajo iz cerkve čez grobišče, skrivnostno šepče nad križi in žalostno toži krog mrtvašnice.

Molitve utihnejo, odmev korakov pojema, lučice ugašajo, na nebu podè se oblaki, veter pa vzdihla nad grobovi tiho, tožno ...

Oh ta resni, žalostni finis Vseh svetnikov. — — —

In drugi dan zopet vre množica k cerkvi, pobožno moli pri zadušnicah in plače na grobovih.

Sredi cerkve stoji oder, sveče gore okrog in svečenik stoji pred njim, moli, kropi in poje pretresujoče mrtvaške molitve.

Pač marsikaka krsta je že stala tu sredi cerkve, in že marsikdo je ležal v njej. Svečenik mu je pel, strežniki so škropili, okrog pa so jokali, oče in hči, mati in sin, brat in sestra.

Zunaj na pokopališču se vse tare ljudstva. — Kdo-li je tako srečen, da mu še nobeno drago srce ne prhni v hladnem grobu, kdo-li le ne objokuje milega sorodnika, blagega prijatelja ali dobrega znanca ?

Oh, koliko gomil, druga tik druge, vrsta za vrsto . . ! Koliko jih pač že krije ta težka prst, ta orujavela trava ! ? . . .

Tu kleči stara, šibka ženica. Polagoma ji drsi molek mej prsti, a oko ji plava v solzah, zdaj pa zdaj utrne svečico, ki gori pred njo ali s tresočo roko pogladi venec iz smerečja, v katero je nataknila par belih papirnatih cvetk. — Sin ji počiva pod tem koščekom zemlje, ki ga ona tako nežno čisti in varuje. Lansko leto ji je zbolel. Predelal se je v gozdu, dobil vročnico in umrl, umrl, kakor so ji že pomrli vsi, katere je ljubila. — Samo njega je še imela, njega edinega na svetu. Kako je bil lep in kako mlad ! . . . Kako je vedno skrbel za njo, za svojo ostarelo, slabotno mater ! — In zdaj že spi smrtno spanje, zdaj že tu-le čaka nje. — In starki se udero solze po upalem licu, ustne pa ji šepčejo: »O Gospod, daj da pojdem kmalu za njim, tja k Tebi v nebesa !

Glej in tudi tu gomila ! Pet otrok se suče krog nje. Vsi šibki, majhni, najmlajši jedva, da zna hoditi. Večja deklica je prinesla v predpasniku nekaj belih kamenčkov in rudečih jagod babjega zoba. Molče strese svoje bogastvo na gomilo, otroci pokleknejo na okrog in s premrtimi ročicami jamejo kinčati grob : okrog dve vrsti rudečih jagod, sredi pa križ iz belih kamenčkov. Tako resno opravljajo svojo delo, tako so zatopljeni vanj, da se ne menijo za veter, ki jim mrzlo brije krog lic. Zdaj stisne ta, zdaj oni ročico pod tenko krilce. a takoj hiti zopet postavljat kamenčke. — Revice ! saj se še niti ne zavedajo, kaj jim počiva tu pod rušo ! Trudijo se, da olepšajo grob materi, a kaj jim je bila mati niti ne vedo. — Dve leti počiva že tu. Mož se ji je ponesrečil v Slavonskih šumah in ona se je te nesreče vstrašila tako, da je umrla, baš ko je mali Tonček prišel na svet.

Kaj li neki ona mlada žena tako bridko plače pred onim malim grobom ! ? Trava še ni prepregla zemlje, videti je, da je še nov, svež

grob. — Da, nova, sveža je tudi še rana, ki jo boli, peče v srcu. Tako rada je imela svojega jedinčka, tako ljubko so jo božale njegove drobne, mehke ročice in tako sladko je donel njegov mili, nežni glasek, kadar jo je klical: »Mama, mama!« — Pa tudi njega je poklical blede angelj smrti v boljši svet.

Ondi blizu velicega križa sredi pokopališča pri malem kamenitem spominku — koga vidim!? — Sosed naš stoji resno, mirno, kakor bi bil izklesan iz kamena. Zraven stoji deček kacih dvanajstih let. Skrbno popravlja lučice, da lepše, svetleje gore. Zebe ga že, rad bi šel domov, a ne upa si spomniti očeta. — Vsako leto na vernih duš dan prihaja z očetom semkaj na pokopališče, vsako leto, kar se spominja, stoje oče tako resno in nepremakljivo dolgo, dolgo časa tu. In če postane nemiren, pogleda ga oče resno in ostro in veli mu: »Moli za mater!« In on moli »očenaš«, »vero« in vse molitvice, kolikor se jih je učil doma in v šoli in vmes pristavlja: »Bog jim daj večni mir in pokoj!« za svojo ranjko mater, katere ni poznal.

Tamkaj krog onega groba je vse polno šolarjev. Nekajvencev leži na njem se širokimi trakovi, na katerih se svetijo velike zlate črke. — »Svojemu dobremu učitelju — hvaležni učenci« — Da, to je še oni venec, katerega je šolska mladina položila na krsto svojega pred pol letom, prerano umrlega učitelja. Shranili so ga in zdaj mu kinča grob. — Rodbine njegove ni tu, odšli so drugam, a vendar njegova gomila ni zapuščena. Njegov naslednik je poskrbel za to in glejte tudi otroci nočejo biti zadnji. Vsak skoro ima svečico. Lepo po redu jih zatikajo v mokro prst in vesele se, če tako lepo mrgolijo in migljajo »za rajnega gospoda učitelja«.

Toda, kako li to, da tam v kotu pri zidu ni lučic, da nič ne kinča zapuščenih grobov? Zdaj ali zdaj se morda še ustavi kaka sključena ženica ali vele ustne kacega starčka mimoide zašepečejo: »Bog jim daj večni mir« — a ni je roke, ki bi očistila mah, izpulila koprivam korenine, ki rasto tu. — E, to so grobovi zapuščenih! — Še v življenju morda niso imeli nikogar, ki bi jim brisal solze iz očij, a kedo naj se jih spominja sedaj, po smrti, zdaj, ko so morda njih trupla že davno razpadla v prah!?

O vi zapuščeni grobovi, koga li krijete, kdo počiva tu pod vami? Zastonj vprašujem!

In oko mi zre čez grobišče. Koliko grobov! Koliko nad in želj so tu zakopali! Kako so koprnela in hrepenela ta srca, ki zdaj prhne pod hladno zemljo! Da, ti črna prst mnogo kriješ ti strtih upov,

zamrle sreče! In vendar morda je prav, da jih kriješ ti vse te, ki spe tu smrtno spanje. O, morda jim je bolje, da spe tu pod rujavo rušo, nego da bi živeli. Koliko prevar bi jih morda še čakalo, koliko jada, koliko bolesti! Zdaj pa spite tu tiho, ne drami svetni hrup vašega miru, prestali ste, prebili ste.

In pogled mi postaja turoben. Kaj mi še nameniš osoda, predno tudi mene polože v ozkej rakvi k počitku, kaj me čaka še, predno tudi mene zakrije črna prst! In ko pridejo potem zopet verne duše, ko bodo ljudje molili na grobeh, Bog zna poklekne li kdo tudi na moj grob, bo li katera solza močila grudo, pod katero bodo meni prhnele kosti, bode li iz katerih prsij puhtela molitev tudi za me v sveto nebo!? Bog zna! Morda bo tudi po mojem grobu stopala noga, morda bo tudi moj grob o vsakoletnej obletnici vernih duš pokrival le mah in trava!

In če tudi. — Glej tu v sredi se dviga križ, solnčni žarek prodrl je skozi oblake in zdaj slika božanstveni sij krog Kristove glave. In meni prihajajo na um besede: »Jaz sem vstajenje in življenje, kdor v me veruje, bode živel vekomaj!«

Komu velja?

Na ženina ljubeč spomin
Privel jo je na grob njegov;
S solzami, vzdihni bolečin,
Nanj dela je šopek cvetov.

Sedaj na grobu vene cvet,
S solzami srčnimi zalit,
Kod on zvenel je v cvetu let,
Ki tu v gomili je zakrit.

Krilatec nežen kakor sen
Nad grobom žalno se solzi;
Komu velja pogled meglen,
Ki tožno mu na grob strmi?

Mar njemu, ki v gomili tu
Po trpkem boju spi mirno;
Mar je hudó za cvetje mu,
Tam v vznožju velo in suhó?

Nevesti mladi, se mi zdi,
Solzica biserna velja —
Krilatec beli se solzi
Nad grobom mrtvega srcá!

Zorana.

